

РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

© Тербух А.А., 2008

Розглянуто проблеми обґрунтування джерел та методів управління ресурсами господарського утворення. Окремо проаналізовано термінологію та доцільність застосування вартісного підходу до ресурсного забезпечення суб'єкта господарювання.

The problems of ground of sources and methods of management of economic education resources are considered. Terminology and expedience of application of the cost going is separately analysed near the resource providing of subject of menage.

Постановка проблеми. Як і в більшості економічно розвинених країн, в Україні юридичною умовою здійснення підприємницької чи господарської діяльності є відповідна реєстрація господарських формувань в органах виконавчої влади і одержання відповідного дозволу (сертифікату, ліцензії тощо) для окремих видів діяльності. Іншою необхідною умовою є наявність власних або мобілізація зовнішніх ресурсів з використанням широкого кола можливих джерел.

Аналіз останніх досліджень і результатів. Проблематиці формування і використання ресурсів суб'єктів господарювання як матеріальних, так і фінансових присвячено багато праць, у яких досліджуються різні аспекти їхнього забезпечення. Дослідженню категорії “фінансові ресурси” приділяли увагу багато вчених-економістів. Фінансові ресурси як сукупність грошових коштів, що знаходяться у розпорядженні підприємств, розглядаються в роботах І.Т. Балабанова [1], А.О. Спіфанова, І.В. Сало, І.І. Дьяконова [2] та А.М. Поддєрьогіна [3].

У праці Белоліпецького В.Г. “Финансы фирмы” [4] поняття “фінансові ресурси” трактується як частина грошових коштів у формі доходів та зовнішніх надходжень, призначених для виконання фінансових зобов'язань та здійснення витрат з забезпечення розширеного відтворення.

В.К. Сенчагов у праці “Эффективность использования основных фондов (показатели, факторы, стимулы)” [5] фінансові ресурси трактує як фінансовий результат виробничо-господарської діяльності підприємств та організацій, а також джерело їх подальшого розвитку. Вони характеризують в грошовій формі процеси утворення, розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту та найважливіших його елементів.

Завдання фінансового управління підприємством розглядаються в роботі В.І. Терьохіна “Финансовое управление фирмой” [6]. У цій праці під фінансовими ресурсами розуміються фонди грошових коштів, які знаходяться в розпорядженні держави, господарюючих суб'єктів та населення, що утворюються в процесі розподілу та перерозподілу частини вартості валового внутрішнього продукту, передусім чистого доходу у грошовій формі, та призначені для забезпечення розширеного відтворення та задоволення загальнодержавних потреб. З цього визначення випливає, що автор розмежовує фінансові ресурси та джерела їх формування.

Постановка цілей. Водночас бракує наукових розробок у частині оцінки забезпечення доступу до ресурсів усіма суб'єктами господарювання та обґрунтування альтернативності доступу до ресурсів з використанням сучасних ринкових механізмів.

Завданням цієї роботи є обґрунтування термінології, елементів та взаємозв'язків системи управління економічними ресурсами господарського формування.

Для цього потрібно визначити поняття та види ресурсів, сформулювати підходи до вартісної оцінки ресурсів та охарактеризувати важелі їх забезпечення.

Виклад основного матеріалу. У законі “Про оподаткування прибутку” [7] господарська діяльність визначається як будь-яка діяльність особи, направлена на отримання доходу в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, у разі, коли безпосередня участь такої особи в організації такої діяльності є регулярною, постійною та істотною. Під безпосередньою участю слід розуміти зазначену діяльність особи через свої постійні представництва, філіали, відділення, інші відокремлені підрозділи, а також через довірену особу, агента або будь-яку іншу особу, яка діє від імені та на користь першої особи. Відповідно суб’єктом господарської діяльності може бути фізична або юридична особа.

Мета створення і діяльності кожного господарського формування визначається статутом чи установчою угодою при формуванні господарських товариств, або положенням під час створення приватного підприємства. Здійснюючи підприємницьку діяльність, фізична особа повинна отримати відповідний дозвіл, патент і пройти відповідну реєстрацію.

У той самий час, згідно з чинним законодавством, існує багато видів діяльності, які не передбачають одержання спеціального дозволу і можуть забезпечувати окремим громадянам одержання доходу, наприклад: відкриття депозитних вкладів для збереження заощаджень і одержання депозитів у комерційних банках, придбання цінних паперів з метою володіння ними і одержання дивідендів без права їх перепродажу у межах законодавчо визначеного терміну, участь у кредитних спілках тощо.

Якщо необхідною умовою здійснення господарської діяльності є підприємницька ідея, то достатньою умовою є наявність ресурсів визначеного обсягу і структури.

У цьому дослідженні об’єктом формування управлінського рішення визнається сукупність ресурсів, їх вартісна оцінка або інша істотна характеристика, яка є у розпорядженні суб’єкта управління, тобто трудові ресурси; матеріальні ресурси; фінансові ресурси; інформаційні ресурси; енергетичні ресурси; інтелектуальні (гудвіл) тощо.

Термін “ресурси” (фр. *resources* – допоміжний засіб; латин. *resurgo* – підіймаюся виникаю, поновлююся знову) характеризує природні, сировинні, матеріальні, трудові, фінансові цінності, які можуть бути використані у разі виникнення потреби для створення товарів, надання послуг, одержання додаткової вартості [8].

Продуктивне використання ресурсів передбачає наявність відповідних засобів видозміни ресурсів (виробництва) з метою надання їм певних споживчих властивостей і характеристик. Під *засобами* розуміють прийоми, способи дії для досягнення будь-чого, а також предмети, пристосування (або їх сукупність), необхідні для здійснення будь-якої діяльності.

Для ефективного здійснення господарської діяльності слід визначити й організувати численні взаємопов’язані види діяльності, у яких використовуються різні види ресурсів. Управління окремими видами діяльності або операціями забезпечує належне цілеспрямоване перетворення ресурсів. Часто один ресурс або їхня сукупність є результатом однієї операції, і при цьому вона виступає ресурсом для іншого процесу.

Групування основних ресурсних складових, без яких неможливо упорядкувати та здійснити будь-яку господарську діяльність, показано на рис. 1.

До *предметів праці* належать матеріальні й нематеріальні об’єкти, на які скеровується праця людини з метою їхнього видозмінювання. Внаслідок остаточної видозміни предметів праці утворюється продукт як результат процесу. Продуктом процесу можуть бути матеріальна й нематеріальна продукція, роботи, послуги. До матеріальних предметів праці належать, наприклад, сировина, матеріали, комплектуючі вироби, а також матеріальні об’єкти, щодо яких виконуються роботи чи надаються послуги.

До предметів праці, які не мають матеріальної форми, належать об’єкти проектування, результати теоретичних досліджень, а також права користування надрами, природними ресурсами тощо.

Засоби праці включають матеріальні й нематеріальні знаряддя, а також умови праці. За допомогою знарядь праці відбувається безпосередній вплив людини на предмети праці, внаслідок чого предмети праці видозмінюються. До матеріальних знарядь праці належать машини, устаткування, прилади, інструменти тощо. До нематеріальних знарядь праці належать програмні

продукти, виробничі “ноу-хау” тощо. Прикладом засобів праці, що забезпечують необхідні матеріальні умови праці, є земля, будівлі, споруди, господарський інвентар тощо. До засобів праці як умов праці, що не мають матеріальної форми, належать право на провадження діяльності, право користування земельною ділянкою, будівлею тощо.

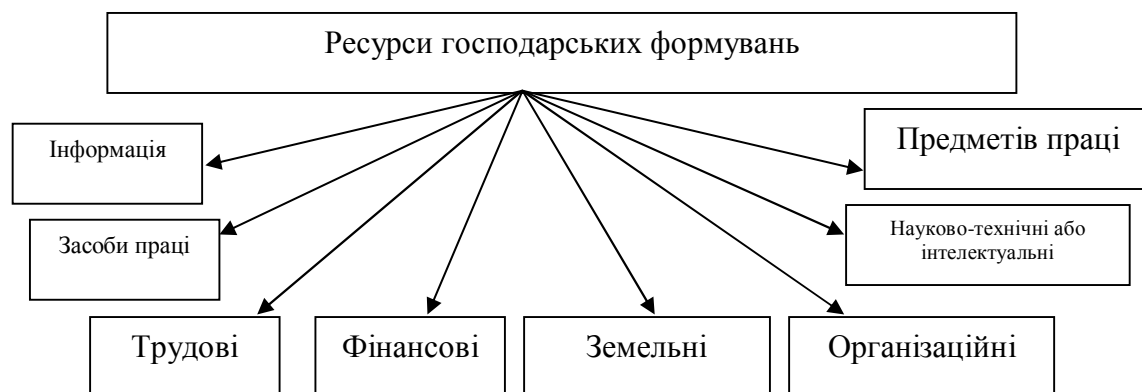

Рис. 1. Схема ресурсів господарських формувань

Фінансові ресурси виступають еквівалентом усіх інших виробничих ресурсів внаслідок високої ліквідності, тобто здатності перетворення в платіжні засоби або в інші матеріальні активи. Окрім того, вони виступають засобом здійснення господарської діяльності. Фінансові ресурси, трансформовані в дохідні фінансові активи, самостійно виступають джерелом доходу господарських формувань.

Праця людей полягає у виконанні трудових та інтелектуальних функцій, процедур і операцій, специфіка яких залежить від особливостей господарського процесу, та зумовлюється складом і розподілом персоналу господарського формування за категоріями, спеціальностями, посадами, рівнем кваліфікації, набутими навичками та досвідом тощо.

Інформація є засобом усунення невизначеності ситуації щодо стану та взаємозв'язків між першими чотирма основними ресурсними елементами. Під інформацією розуміють сукупність даних, які мають новизну й корисність. Інформація може бути об'єктивною (уречевленою в будь-якому продукті: товарах, послугах, знаннях тощо) та суб'єктивною (віддзеркаленням уявлення про певні явища і події окремих людей).

З іншого боку, ресурси можна кваліфікувати як *економічні*, якщо вони забезпечують майбутній економічний ефект в результаті здійснення господарської діяльності. Це можливо під час виконання таких умов: ресурси є грошовими коштами або легко можуть бути перетворені у грошові кошти; ресурси є товарами, які передбачається продати й отримати за них грошові кошти; ресурси будуть використані у майбутній господарській діяльності, яка приведе до надходження грошових коштів.

Економічні ресурси, які використовуються для здійснення господарської діяльності, відповідно до стандартів бухгалтерського обліку, називають активами. Загалом для того, щоб ресурс вважався активом, необхідне виконання двох умов:

- 1) він повинен знаходитись у володінні суб'єкта господарської діяльності або контролюватись ним;
- 2) він повинен мати достовірно визначену вартість у грошовому виразі або еквіваленті.

Під *контролем* суб'єкта господарювання над окремим ресурсом слід розуміти концепцію бухгалтерського обліку подібно до юридичної концепції власності. Так, наприклад, якщо суб'єкт господарювання купує автомобіль з відтермінуванням платежу, то юридично він не може володіти автомобілем, поки не сплачено останній внесок. Однак, якщо суб'єкт господарської діяльності несе відповідальність за утримання автомобіля, то автомобіль розглядається як такий, що повністю контролюється суб'єктом і є його активом.

Відповідно до трактування чинного законодавства України, *активи* – це ресурси, контрольовані господарським формуванням в результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до надходження економічних вигод у майбутньому. Майбутня вигода, втілена в активі, є потенціалом, який може сприяти надходженню (прямо або опосередковано) грошових коштів чи їх еквівалентів.

Класифікація ресурсів як активів господарського формування використовується під час ведення обліку аналітичного, господарського та складання звітності.

Активи є основним елементом дослідження під час складання звіту про фінансовий стан господарського формування – бухгалтерського балансу. Бухгалтерський баланс відображає структуру активів і пасивів господарського формування на конкретний момент часу.

Якщо активами балансу називають економічні ресурси господарського формування, то пасивами балансу є вимоги юридичних чи фізичних осіб щодо цих активів. Зобов'язання, відображені в пасиві, є вимогами кредиторів, перед якими господарське формування має заборгованість щодо отриманих грошей, товарів тощо і які мають право вимагати погасити цей борг. Власний капітал відображається в пасиві балансу і є вимогою власників господарського формування. Поняття “вимога” є скоріше юридичним терміном і реалізується у разі виходу власника зі складу формування, під час ліквідації формування тощо. Оскільки загальна сума вимог (претензій) кредиторів і власників щодо активів не може перевищувати суму активів, то активи і пасиви на дату балансу дорівнюють одне одному. Це є основним бухгалтерським рівнянням, яке формально виражає концепцію подвійного запису на взаємопов'язаних рахунках бухгалтерського обліку.

Відповідно до концепції подвійного запису форма бухгалтерського балансу має дві сторони, при цьому сума активів з лівого боку балансу дорівнює загальній сумі зобов'язань і капіталу з правого боку балансу.

Поряд з інтерпретацією двох сторін бухгалтерського балансу як ресурсів (активи) і вимог (пасиви) потрібно розглядати дві сторони балансу з позицій напрямів використання чи вкладення коштів (активи) і джерел покриття потреби фінансування (пасиви). У такому разі основне бухгалтерське рівняння можна прокоментувати так: кожна гривня, вкладена в активи господарського формування, фінансується кредиторами або власниками (і від зворотного – кожна надана кредиторами чи власниками гривня формує якийсь вид активів). Обидва способи інтерпретації бухгалтерського балансу є коректними і доповнюють один одного.

Відповідно до основного бухгалтерського рівняння, величину капіталу господарського формування можна визначити як суму активів, зменшену на суму зобов'язань. Власний капітал господарського формування часто називають чистими активами або активами-нетто. Інколи для власного капіталу використовують термін “чиста вартість” підприємства. Власний капітал називають також “залишковим інтересом”, оскільки вимоги власників щодо активів господарського формування виконуються в останню чергу, після задоволення вимог кредиторів.

Необхідний обсяг початкових ресурсів для кожного господарського суб'єкта залежить від статутно визначеного предмета його діяльності. Статутна діяльність визначається як предмет (вид) господарської діяльності, визначений у статуті господарського формування відповідно до вимог чинного законодавства. Як вже зазначалось, господарську діяльність також можуть здійснювати окремі громадяни без набуття статусу юридичної особи у межах чинного законодавства.

Для прикладу: неспівмірними є обсяги початкових ресурсів для налагодження розвідування, розроблення і перероблення нафти чи вугілля, і величина початкових затрат зі створення аудиторської, брокерської чи нотаріальної контори. Для забезпечення окремих видів діяльності (туристична діяльність, страхова діяльність, торгівля цінними паперами, транспортні перевезення тощо) необхідним є одержання відповідного дозволу або ліцензії, умовою видачі яких є наявність законодавчо визначеної мінімальної величини статутного фонду та інших організаційних вимог.

Початкова потреба в ресурсах визначає величину статутного фонду господарських товариств. З іншого боку, якщо підприємство створюється як одноосібне, приватне, чи фізична особа на свій розсуд займається підприємницькою діяльністю, то обсяг початкового капіталу законодавчо не

регламентується, а потреба в ресурсах визначається вибраним видом господарської діяльності, інтелектуальними, фізичними і фінансовими можливостями.

За усієї різноманітності ресурсів, які залучені в господарський процес в ринкових умовах, усі вони мають достовірно визначену вартість у грошовому виразі або еквіваленті в конкретний момент часу. Ми не ставимо за мету дослідження необхідних обсягів і структури цих ресурсів в натурально-речовій формі, а зупинимось на аналізі їхньої вартісної оцінки.

Потенційних або реальних інвесторів найбільше цікавить результат оцінювання лише окремих, належних їм ресурсів, які трактуються як матеріальні і нематеріальні активи, покликані приносити дохід. Вартісна, або грошова оцінка ресурсів є підсумовувальним показником ресурсної складової під час здійснення господарської діяльності.

Вартісна оцінка ресурсів або активів обумовлюється напрямом застосування ресурсів, рівнем організації їхнього використання тощо. Вона ґрунтується на внеску, який робить конкретний актив у вартість діючого господарського формування безвідносно до грошової суми, яка може бути отримана від його продажу. Отже, йдеться про вартість конкретного виду ресурсу для конкретного суб'єкта за конкретного варіанта його використання. При цьому вартість надлишкових активів розглядається за умови їхнього найкращого використання, незалежно від того, збігається воно з існуючим, чи ні. Вартісна оцінка ресурсів є суб'єктивним поняттям і є різною на різних ринках, оскільки вони характеризуються різними вимогами щодо їх якості, необхідної структури та кількості, наявним попитом та пропозицією.

Вартість (value) є економічною категорією, яка характеризує грошовий зв'язок між товарами-ресурсами та покупцями/продавцями і віддзеркалює погляди ринку на вигоди від володіння певним видом ресурсів [9].

Ціна (price) виступає похідною від поняття вартості; вона так само, як і вартість, вказує на грошовий зв'язок, але лише на той, що приписується ресурсу як товару конкретними покупцем і продавцем. Оскільки останні мають характерні фінансові можливості, мотиви або особливі інтереси, ціна може не відповідати узагальненим поглядам ринку на вигоди від володіння певним видом ресурсів, тобто не збігатися з вартістю. Окремим випадком ціни виступає ринкова ціна (market price), тобто та, за якою була укладена остання угода на ринку.

Різні суб'єкти ринку, орієнтуючись на різні цілі, розглядають вигоди від володіння ресурсом з різних позицій. Наприклад, вигоди від продуктивного володіння і використання ресурсом з метою отримання прибутку, та вигоди від перепродажу ресурсу.

Розглядаючи господарське формування як набір ресурсів, чи то активів, виділяють такі основні типи вартості постійних активів [9]:

- *назначена вартість* (nominated value) – вартість активу за умов його найефективнішого використання безвідносно до того, в який спосіб він застосовується у господарській діяльності; за своєю сутністю є синонімом *ринкової вартості*;
- *спеціальна вартість* (special value) – виникає завдяки екстраординарним надбавкам до ринкової вартості при поєднанні активу до інших об'єктів, що підвищує його вартість;
- *споживча вартість* (consumption value) – вартість для конкретного споживача за певного використання;
- *історична вартість* (historical value) – грошова сума, що сплачена під час купівлі активу з урахуванням витрат на здійснення угоди; є тотожною поняттю “*витрати на придбання*” (acquisition costs);
- *втрачена вартість* (deprivation value) – означає ринкову вартість активу, аналогічного за функціональним призначенням, тому що застосовується за порівняльної оцінки;
- *погіршення активу* (impairment of an assets) – грошова сума, що показує зниження вартості активу проти його вартості, відображеної у бухгалтерських документах. Втрата вартості не пов'язана з експлуатацією активу, а є наслідком дії зовнішніх чинників;
- *інвестиційна вартість* (investment value) – вартість активу після здійснення витрат на його модернізацію, поточний чи капітальний ремонт;
- *відновна вартість* (reinstatement value) – є окремим випадком інвестиційної вартості і

- включає в себе витрати, необхідні для здійснення поточного чи капітального ремонту активу з метою приведення його в первісний, але не кращий стан;
- *витрати на заміщення* (replacement costs) – витрати на заміну активу рівноцінним за експлуатаційними характеристиками з урахуванням сучасних цін, технології, матеріалів і стандартів;
 - *витрати, що амортизуються* (amortization costs), – витрати на придбання, зменшені на розмір накопиченої амортизації на повне відновлення активу;
 - *ефективна вартість* (effective value) – вартість для теперішнього власника, що є більшою з двох причин: вартості у використанні чи вартості реалізації активу;
 - *чиста вартість реалізації* (net realizable value) – ціна продажу активу за вирахуванням витрат на трансакцію;
 - *залишкова вартість* (residual value) – очікувана величина, за якою актив може бути реалізований після закінчення терміну його корисного використання;
 - *власна вартість* (intrinsic value) – ринкова вартість матеріалів, з яких складено актив, за винятком земельної ділянки; тотожними поняттями виступають “*вартість лому*” (scrap value) та “*утилізаційна вартість*” (salvage value);
 - *сума відшкодування* (recoverable amount) – грошові кошти, які передбачає отримати підприємство, використовуючи протягом певного періоду актив, а після закінчення цього періоду реалізувавши його;
 - *вартість, що оподатковується* (ratable value, taxable value), – вартість, що визначається згідно з правилами, встановленими податковим законодавством;
 - *страхова вартість* (insurable value) – вартість, яка визначається на умовах страхової угоди; є тотожною поняттю “*витрати на страхове заміщення*” (insurable replacement costs);
 - *компенсаційна вартість* (indemnity value) – грошова сума, яка необхідна для заміщення, поточного чи капітального ремонту застрахованого активу з метою приведення його в той самий, але не кращий стан, ніж той, в якому він перебував на момент завдання збитків; вартість страхового відшкодування збитків є окремим випадком страхової вартості;
 - *вартість усунення перешкоди* (nuisance value) – сума, яку готові сплатити за нерухомість, але не заради неї, а через те, що спосіб її використання створює незручності чи завдає збитки;
 - *заставна вартість* (mortgage value) – вартість активу як предмета застави; визначається, враховуючи ліквідність активу.

Оскільки будь-який ресурс може бути визначений як актив, що має вартісну оцінку, тому усі ресурси мають вартісне вираження через аналог грошових або фінансових ресурсів. З іншого боку, за наявності фінансових ресурсів ми можемо їх перетворити у будь-який сировинний, виробничий ресурс, чи затративши певну величину праці, надати їм конкретної матеріальної форми. Аналогічний підхід застосовують під час складання бухгалтерського балансу.

Тому вважаємо доцільним детальніше зупинитись на дослідженні саме фінансових ресурсів як пріоритетних елементів господарської діяльності.

Фінансові ресурси господарських формувань – це сукупність фондів грошових коштів і ліквідних активів, що знаходяться в розпорядженні підприємств, організацій, фізичних осіб, необхідних для здійснення ними своїх функцій чи досягнення визначеної мети. Загальний обсяг і якісна структура фінансових ресурсів можуть характеризувати фінансовий стан господарського суб'єкта, і одночасно бути джерелом його розвитку.

Основним завданням фінансового менеджменту під час здійснення господарської діяльності є забезпечення безперервного потоку фінансових ресурсів для виконання суб'єктами господарювання статутних завдань, в тому числі: організування виробництва продукції, надання послуг, інвестування, формування оборотних коштів, створення фондів економічного стимулювання, виконання зобов'язань перед бюджетом, фінансово-кредитною системою, постачальниками та працівниками, здійснення міжгосподарських розрахунків. Рух фінансових активів опосередковує рух матеріальних та трудових ресурсів як необхідних складових організації господарської діяльності. Фінансові ресурси можуть використовуватися для придбання сировини, матеріалів та напівфабрикатів у постачальників; придбання основних засобів; придбання нематеріальних

активів; придбання довготермінових фінансових інструментів, формування інвестиційного портфеля; виплати заробітної плати операційним працівникам; виплати дивідендів власникам господарських формувань; здійснення інших виплат грошових засобів в процесі операційної діяльності; сплати податкових платежів до бюджету та до позабюджетних фондів; погашення основного боргу за довго- та короткотерміновими кредитами і позиками; забезпечення приросту незавершеного капітального будівництва; викупу власних акцій часток, паїв тощо.

Ресурси можуть скеровуватись на розвиток виробничого потенціалу, на підтримання в належному стані та розширення невиробничих можливостей, забезпечення приросту споживання і на формування відповідної системи резервів суб'єкта господарювання.

Досліджуючи ресурсні системи, потрібно визначитись із терміном “*система*” (грец. *systema* – складене із частин, з'єднане), який означає сукупність елементів, що перебувають у відношеннях і зв'язках між собою і утворюють певну цілісну єдність. Будь-яка система може розглядатись як елемент системи вищого порядку, а її елементи – як системи нижчого порядку. Окрім того, термін “система” може трактуватись як сукупність заходів, методів і засобів організаційно-екологічного, нормативно-правового, техніко-технологічного характеру, спрямованих на забезпечення дотримання встановлених вимог у тій чи іншій сфері діяльності.

Термін “структура” (латин. *structura* – побудова розміщення, від *struo* – будує, зводжу) означає внутрішню будову чогось, певний взаємозв'язок складових цілого або поділ господарського об'єкта на складові за певними ознаками, встановлення взаємозв'язку між цими складовими частинами.

Організаційна структура суб'єктів господарювання – законодавчо врегульована і статутно визначена будова взаємозалежних структурних і виробничих підрозділів (елементів), на яку покладається управління господарськими відносинами та економічними ресурсами.

Принципове значення в системі управління ресурсами господарських формувань має організаційне управління потоками матеріальних ресурсів і грошових фондів. Серед визначних елементів управління рухом ресурсів можна виділити такі: формування величини і структури акціонерного капіталу; використання або розподіл акціонерного капіталу; управління рухом поточних активів; управління постійними активами; управління довготривалими пасивами; управління поточними пасивами; управління фондами оплати праці і матеріального стимулювання; управління потоком бюджетних відрахувань.

На рівні господарських формувань в межах встановлених правил поведінки суб'єкти самостійно формують систему управління ресурсними потоками, яка складається з визначеного набору методів, інструментів і важелів.

Розглядаючи управлінські методи, які є в розпорядженні окремих господарських формувань, – можна виділити такі: планування (грошових і ресурсних потоків, прибутку); матеріальне стимулювання і відповідальність; страхування; заставні операції; оренда; лізинг; перерозподіл фондів; інвестування; дивідендна політика; взаємовідносини з засновниками і учасниками; взаємовідносини з іншими господарськими суб'єктами; взаємовідносини з органами державного управління і контролю, форми розрахунків з контрагентами. Дія господарських методів реалізується через формування і використання наявних ресурсів.

Сукупність системи господарських важелів на рівні окремих формувань включає: динамічність і рівень освоєння ринку продукції, послуг; величину і швидкість обороту; величину доходу; стратегію маркетингу; систему амортизаційних нарахувань; ціни (продукції, робіт, послуг); чисельність працівників; величину заробітної плати; величину і структуру активів; величину і структуру пасивів власних і залучених; величину статутного фонду, кількість і види акцій, що формують статутний фонд; стратегію дивідендних виплат; структуру і величину цільових фондів; розміри і види банківських вкладів; величину і форми пайових внесків; форми залучення інвестицій; форми розрахунків.

Щодо трактування терміна “*система управління економічними ресурсами чи то активами господарських формувань*” існують різні підходи, які, на нашу думку, можна згрупувати у два наукові напрями. Представники першого трактують систему управління активами як сукупність форм, методів та прийомів, за допомогою яких здійснюється управління грошовим оборотом та ресурсами (процесний підхід до управління активами) [10].

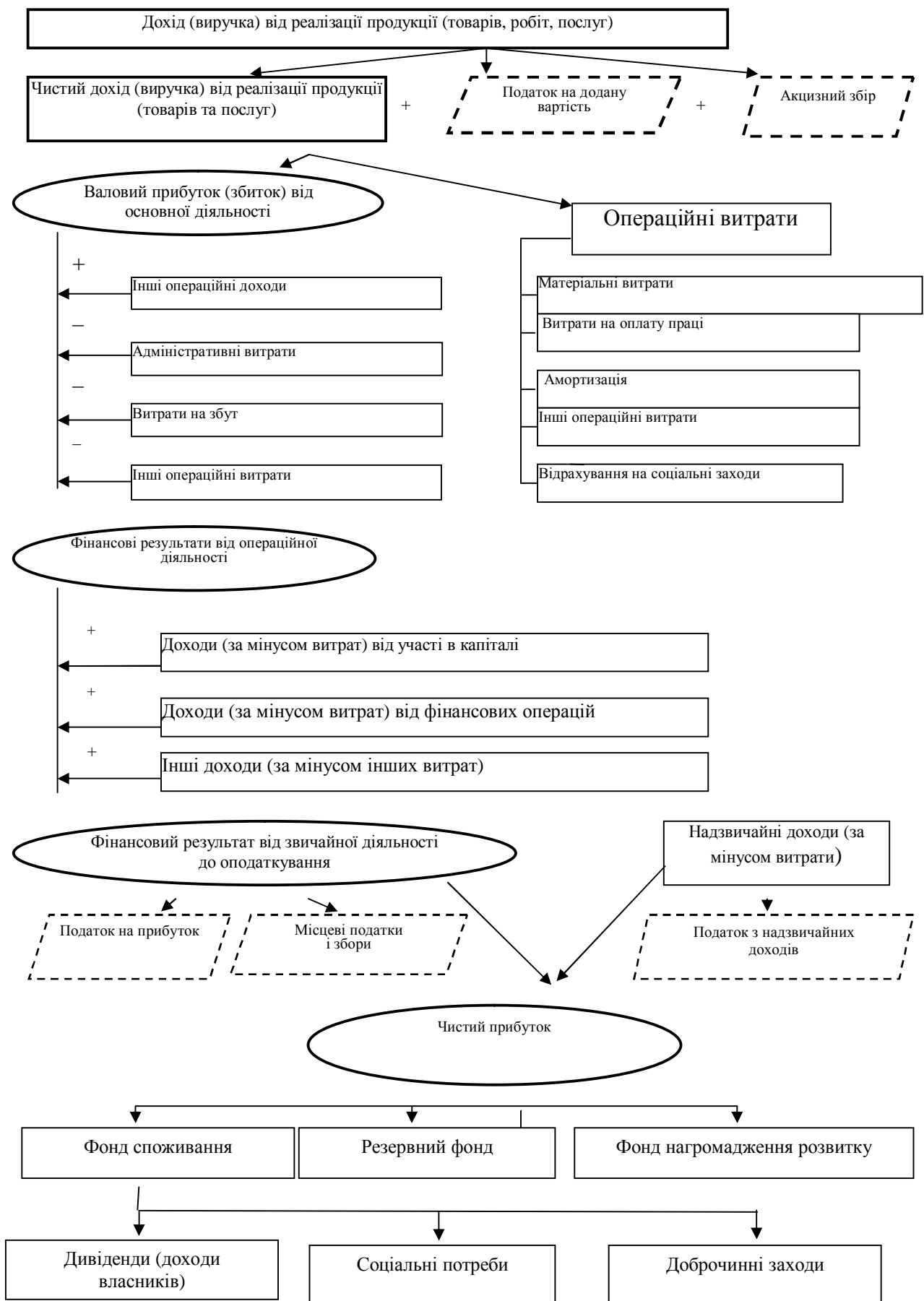

Рис. 2. Схема формування і використання прибутку господарських формувань суб'єктів господарювання

Представники іншого підходу під системою управління активами розуміють частину загальної системи управління підприємством, яка, своєю чергою, складається з двох підсистем: об'єкта та суб'єкта управління (системний підхід до управління активами).

На думку останніх, завданням системи управління ресурсами є здійснення управлінського впливу на рух ресурсів з метою підвищення ефективності їх використання та розподілу. Враховуючи системний характер процесу управління активами, на нашу думку, більш зручним для цілей дослідження є другий підхід.

На окрему увагу заслуговує розгляд об'єкта та суб'єкта системи управління активами господарських формувань. В економічній літературі *об'єкт* прийнято розглядати [11] як: комплекс фінансових задач, під якими розуміють показники фінансово-господарської діяльності господарського формування; грошовий оборот, під яким розуміють безперервний потік грошових виплат та поступлень, що здійснюються через розрахункові та інші рахунки господарського формування; сукупність умов здійснення грошового потоку, кругообігу вартості, руху фінансових ресурсів між господарюючими суб'єктами та їх підрозділами під час виробничо-господарської діяльності.

Враховуючи наведені аргументи, під об'єктом системи управління активами господарських формувань слід розуміти ресурси, фонди грошових коштів, що характеризуються зміною своєї величини та структури, а також відносини, що виникають згідно з діючим законодавством між різними учасниками процесу формування та використання цих ресурсів.

Схему формування і розподілу прибутку господарських формувань показано на рис. 2.

Основним внутрішнім джерелом поповнення економічних ресурсів підприємства є прибуток. Отримання прибутку найчастіше визначається як основна статутна мета діяльності кожного господарського формування.

Висновки. Розглянуто загальні принципи формування ресурсів господарських формувань. На практиці, залежно від предмета діяльності, організаційно-правової форми, рівня організації виробництва і менеджменту, існують певні відмінності і особливості обігу ресурсів. Лише глибоке розуміння природи і досконале оволодіння навичками управління рухом ресурсів є передумовою прийняття правильних і виважених господарських рішень.

Перспективи подальших досліджень. Важливою проблемою для вітчизняних суб'єктів господарювання залишається вибір оптимальної структури економічних ресурсів та обґрунтування їх величини. Далі буде досліджено критерії оптимальності прийняття господарських рішень та досвід управління економічними ресурсами суб'єктів господарювання Львівщини та України загалом.

1. Балабанов И.Т. *Основы финансового менеджмента. Как управлять капиталом?* – М.: Финансы и статистика, 1995. – 310 с. 2. Єпіфанов А.О., Сало І.В., Д'яконов І.І. *Бюджет і фінансова політика України.* – К., 1997. – 245 с. 3. *Фінанси підприємств: Підручник / Кер. авт. кол. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін.* – 3-тє вид., перероб та доп. – К.: КНЕУ, 2000. – 460 с. 4. Белоліпецький В.Г. *Фінанси фірми / Под ред. И.П. Мерзлякова.* – М.: ИНФРА-М, 1999. – 298 с. 5. Сенчагов В.К. *Эффективность использования основных фондов (показатели, факторы, стимулы).* – М.: Экономика, 1974. – 199 с. 6. *Финансовое управление фирмой / В.И. Терехин, С.В. Моисеев, Д.В. Терехин, С.И. Циганков; Под. ред. В.И. Терехина.* – М.: Экономика, 1998. – 350 с. 7. Закон України "Про оподаткування прибутку підприємств" від 28.12.94 р. №334/94-ВР // Податок на прибуток. – Дніпропетровськ: Баланс-Клуб, 2005. – 224 с. 8. *Енциклопедія бізнесмена, економіста, менеджера / За ред. Р. Дяківа.* – К.: Міжнародна економічна фундація, 2002. 9. Мендрул О.Г. *Управління вартістю підприємства: Монографія.* – К.: КНЕУ, 2002. 10. *Финансовый менеджмент / Г.В. Поляк, И.А. Акодис, Т.А. Краева и др.; Под ред. Г.Б. Поляка.* – М., 1997. – 156 с. 11. Шеремет А.Д., Сайфулин Р.С. *Финансы предприятия.* – М., 1997. – 99 с.